

МИТНИЙ ПОСТ-АУДИТ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД НА ДОПОМОГУ У ВПРОВАДЖЕННІ НОВОЇ ФОРМИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

CUSTOMS POST-AUDIT: FOREIGN EXPERIENCE TO ASSIST IN THE IMPLEMENTATION OF A NEW FORM OF CUSTOMS CONTROL IN UKRAINE

Співак І.В., старший викладач кафедри інформаційного,
господарського та адміністративного права

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Дана стаття присвячена дослідженню положень нормативно-правових актів європейського законодавства, міжнародно-правових актів та законодавства інших економічно розвинених країн, вивченню сутності, особливостей митного пост-аудиту. Проаналізовано положення чільних законодавчих актів Європейського Союзу стосовно здійснення митного пост-аудиту (Методичні рекомендації для уповноважених економічних операторів ЄС 2007 року, Методичні рекомендації ВМО з митного пост-аудиту 2012 року, Технічні примітки ЮНКТАД (Генеральної Асамблеї ООН) щодо спрощення процедур торгівлі (UNCTAD, Митний кодекс ЄС 2013 року (в редакції 2016 року), Міжнародної конвенції про прощення і гармонізацію митних процедур (Київської конвенції), деяких інших.

Підписання Україною низки міжнародних документів зобов'язує митні органи України при здійсненні митного контролю застосовувати і таку форму, як митний пост-аудит.

Статтею визнано, що тлумачили поняття «митний контроль після випуску товарів з використанням методів аудиту» необхідно як процес, що дозволяє митникам перевіряти точність декларацій шляхом перевірки книг, записів, бізнес-систем та всіх відповідних комерційних митних даних фізичних та юридичних осіб, безпосередньо чи опосередковано задіяних у міжнародній торгівлі.

З огляду на те, що аудит, здійснюваний після митного оформлення (пост-митний аудит), є ефективним засобом контролю завдяки формуванню об'єктивної картини операцій, релевантних митній системі та, як наслідок, сприяє підвищенню ефективності митного контролю, Японія, Корея та країни-члени Європейського Союзу використовують (відповідно до вимог Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур) пост-митний аудит в своїй практиці.

Встановлено, що в Європейському Союзі митний контроль після випуску товарів здійснюється на основі методів аудиту (із специфікою, притаманної кожній країні) та включає в себе шість етапів. Перший етап передбачає (завдяки застосуванню автоматизованої системи управління ризиками) визначення напрямків аудиту. Другий етап виявляється у відборі (на основі категорювання) суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності про обрання його для проведення пост-аудиту, а також вимога щодо надання додаткової інформації. На четвертому етапі досліджуються (з використанням профілювання ризиків) операції суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності та здійснюється перевірка та оцінка системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку. П'ятий етап знаходить свій прояв у оформленні звіту про результати перевірки з подальшим направленням його вищому митному органу та відповідному суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності, а шостий етап характеризується тим, що тут здійснюється категорювання суб'єктів ЗЕД (залежно від «законослухняності») з огляду на отримані в процесі перевірки дані.

У статті зроблено висновок, що важливим кроком на шляху до адаптації національного законодавства до європейських стандартів є доповнення статті 336 Митного кодексу України пунктом 9 «пост-митний контроль», що запроваджує дієву форму митного контролю.

Запровадження такої форми як пост-митний контроль значною мірою сприятиме забезпеченню економічних інтересів України та економічної безпеки, а тому пріоритетними напрямками підвищення ефективності пост-митного контролю повинні стати: забезпечення митних органів висококваліфікованими спеціалістами у галузі аудиту; запровадження ефективно діючих механізмів відбору потенційних об'єктів перевірок, здійснюваних після митного оформлення товарів; забезпечення необхідної взаємодії митних органів з іншими органами державної влади як України, так і іноземних держав; вдосконалення інформаційної системи «Митний аудит», розвиток функціоналу програмного продукту; створення єдиної структурованої бази інформації або принаймні єдиного формату зберігання інформації, необхідної для здійснення пост-митного контролю.

Ключові слова: Всесвітня митна організація, європейське законодавство, зовнішньоекономічна діяльність, митниця, Європейські стандарти, митні порушення, система аналізу та управління ризиками.

This article is devoted to the study of the provisions of normative legal acts of European legislation, international legal acts and legislation of other economically developed countries, the study of the essence, features of customs post-audit. Notes of UNCTAD (UN General Assembly) on trade facilitation procedures (UNCTAD, EU Customs Code 2013 (as amended in 2016), the International Convention on the Forgiveness and Harmonization of Customs Procedures (Kyoto Convention), some others.

Ukraine's signing of a number of international documents obliges the customs authorities of Ukraine in the implementation of customs control to apply such a form as customs post-audit.

The article recognized that the interpretation of the concept of "customs control after the release of goods using audit methods" is necessary as a process that allows customs officers to verify the accuracy of declarations by checking books, records, business systems and all relevant commercial customs data of individuals and legal entities directly or indirectly involved in international trade.

Given that the audit carried out after customs clearance (post-customs audit) is an effective means of control due to the formation of an objective picture of operations relevant to the customs system and, as a result, contributes to improving the efficiency of customs control, Japan, Korea and the Member States of the European Union use (in accordance with the requirements of the International Convention on simplification and harmonization of customs procedures) post-customs audit in their practice.

It is established that in the European Union customs control after the release of goods is carried out on the basis of audit methods (with the specifics inherent in each country) and includes six stages. The first stage involves (thanks to the use of an automated risk management system) determining the directions of the audit. The second stage is manifested in the selection (based on categorizing) of subjects of foreign economic activity. At the third stage, the customs authorities carry out preliminary notification of the subject of foreign economic activity on his election for post-audit, as well as the requirement to provide additional information. At the fourth stage, the operations of the subject of foreign economic activity are investigated (using risk profiling) and the internal control and accounting system is checked and evaluated. The fifth stage is manifested in the preparation of a report on the results of the inspection with the subsequent direction of it to the highest customs authority and the relevant subject of foreign economic activity, and the sixth stage is characterized by the fact that there is a categorization of foreign economic entities (depending on the "law-abiding") in view of the data obtained during the verification process.

The article concludes that an important step towards the adaptation of national legislation to European standards is the addition of Article 336 of the Customs Code of Ukraine to paragraph 9 of "post-customs control", which introduces an effective form of customs control.

The introduction of such a form as post-customs control will greatly contribute to ensuring the economic interests of Ukraine and economic security, and therefore the priority areas for improving the efficiency of post-customs control should be: providing customs authorities with highly qualified specialists in the field of audit; implementation of effective mechanisms for the selection of potential objects of inspections carried out after customs clearance of goods; ensuring the necessary interaction of customs authorities with other state authorities of both Ukraine and foreign states; improvement of the information system "Customs Audit", development of software product functionality; creation of a single structured database of information or at least a single format for storing information necessary for post-customs control.

Key words: World Customs Organization, European legislation, foreign economic activity, customs office, European standards, customs violations, system of risk analysis and management.

Вступ. Паралельно з підвищенням рівня інтеграції України (з набуттям членства у СОТ) до системи світової торгівлі останніми роками спостерігається тенденція до зростання кількості порушень у зовнішньоекономічній діяльності (заниження митної вартості імпортованих товарів, розміщення товарів в режим переробки та ін.), що не тільки впливає негативно на наповнюваність державного бюджету, але й становить загрозу економічній безпеці України.

Одним із завдань митних органів у 21-му сторіччі полягає у контролі за рухом товарів і забезпеченні національних інтересів та безпеки держави та наповненні державного бюджету [1].

Інтеграція України (в умовах глобалізації) в світову економічну систему визначає курс вдосконалення системи організації митного контролю та митного оформлення, уніфікацію процедури проведення митного контролю згідно з міжнародними стандартами з метою сприяння торгівлі і підвищення ефективності митного контролю.

Підписання Україною низки міжнародних документів зобов'язує митні органи України при здійсненні митного контролю застосовувати і таку форму, як митний пост-аудит.

З огляду на це, дослідження закордонного досвіду застосування митного пост-аудиту як важливої форми митного контролю має важливе як практичне, так і наукове значення.

Не зважаючи на те, що дослідження питання вдосконалення митного контролю проблеми митного пост-аудиту здійснені у працях таких науковців, як О. М. Вакульчик, С. С. Терещенко, П. В. Пашко, О. О. Кнішек, Т. С. Єдинак, В. Ю. Єдинак, А. В. Агапова, О. І. Бакаєва та деяких інших, вбачається, що рівень розробленості проблеми є недостатнім.

Постановка завдання. Метою статті є (на основі аналізу нормативно-правових актів європейського законодавства, міжнародно-правових актів та законодавства інших економічно розвинених країн) вивчення сутності, особливостей митного пост-аудиту, а також визначення пріоритетних напрямків підвищення ефективності відносно нової в Україні форми митного контролю – пост-митного контролю.

Результати дослідження. Митний пост-аудит, принцип якого можна сформулювати як «довіряй, але перевіряй», є однією з основних форм митного контролю в економічно розвинених країнах. Саме тому однією з умов вступу України до ЄС є запровадження одного з елементів гармонізації та спрощення митних процедур – митного пост-аудиту.

Митний пост-аудит являє собою перевірку діяльності учасників ЗЕД, що здійснюється після завершення митного оформлення [2, с.148].

Відповідно до Міжнародної конвенції про прощення і гармонізацію митних процедур (Київської конвенції), митний аудит – це форма митного контролю, яку здійснюють митні органи для перевірки правильності та достовірності даних, зазначених у митних деклараціях, шляхом вивчення бухгалтерських документів, рахунків, систем управління бізнесом після завершення митного оформлення [3].

Експерти Всесвітньої митної організації на семінарі з управління ризиками і митного аудиту, що проводився в червні 2005р. в КНР, тлумачили поняття «митний контроль після випуску товарів з використанням методів

аудиту» (post-clearance audit) як процес, що дозволяє митникам перевіряти точність декларацій шляхом перевірки книг, записів, бізнес-систем та всіх відповідних комерційних митних даних фізичних та юридичних осіб, безпосередньо чи опосередковано задіяних у міжнародній торгівлі [4].

З доповненням статті 336 Митного кодексу України пунктом 9 «пост-митний контроль» [5], Україна стає «повноправним членом Клубу» із запровадження цієї дієвої форми.

Не зважаючи на різноманітність термінів «post-customs audit», «post-customs control», «post-clearance control», «post-clearance audit», сутність зазначених понять виявляється у мінімізації «пропускних» митних процедур, що є достатніми для здійснення митного контролю шляхом проведення інтенсивних перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності після митного оформлення і випуску товарів.

Скорочення часу на митне оформлення з одночасним забезпеченням надійної системи митного контролю зовнішньоекономічних операцій, а також підвищення рівня наповнюваності бюджету за рахунок сплати мита, податку на додану вартість є завданнями митного пост-аудиту.

Аудит, здійснюваний після митного оформлення (пост-митний аудит), є ефективним засобом контролю завдяки формуванню об'єктивної картини операцій, релевантних митній системі та, як наслідок, сприяє підвищенню ефективності митного контролю [6, с.620].

Саме тому країни-члени ЄС Японія, Корея використовують (відповідно до вимог Київської конвенції) пост-митний аудит в своїй практиці.

Стратегічний курс України до Європейського Союзу визначає пріоритетом адаптацію національного митного законодавства до світових стандартів.

Цільними законодавчими актами Європейського Союзу стосовно здійснення митного пост-аудиту є Методичні рекомендації для уповноважених економічних операторів ЄС 2007 р. (EU – Authorised Economic Operators, Guidelines, 2007) [7], Методичні рекомендації ВМО з митного пост-аудиту 2012 р. (WCO – Guidelines for Post-clearance audit, 2012) [8], Технічні примітки ЮНКТАД (Генеральної Асамблеї ООН) щодо спрощення процедур торгівлі (UNCTAD (United Nations General Assembly) Technical Note 5 Post-clearance audit, 2011) [9], а також Митний кодекс ЄС 2013р. (в ред. 2016р.) (EU Customs Code, 2013) [10], суттєві зміни до якого передбачають збільшення терміну зберігання митних документів з 3-х до 10 років і, відповідно, більш ретельні перевірки здійснюваних суб'єктами ЗЕД операцій з метою донарахування мита в разі виявлення порушень [11].

Відповідно до Рекомендацій ВМО із ризик-менеджменту, що є основою для пост-митного контролю, «audit-based control» здійснюється за результатами застосування системи управління ризиками. Так, у Чеській Республіці лише близько 5% всіх перевірок здійснюються без врахування даних, отриманих із застосування системи управління ризиками [12].

В Європейському Союзі митний контроль після випуску товарів здійснюється на основі методів аудиту та включає в себе шість етапів.

Перший етап передбачає визначення напрямків аудиту. Завдяки застосуванню автоматизованої системи управ-

ління ризиками, а також базам статистичних даних щодо товарообігу і правопорушень у митній сфері в Європейському Союзі визначено такі напрямки пост-митного аудиту: аудит походження товарів; перевірка повноти та своєчасності сплати мита; аудит імпортерів текстильних виробів, одягу та взуття; аудит експорту та реекспорту; перевірка господарюючих суб'єктів, які мають право на митне оформлення за спрощеною процедурою.

Зокрема, в такій країні-члені ЄС як Кіпр, поширеними є аудит авторизованих економічних операторів, аудит щодо визначення країни походження товарів, аудит щодо «великих» імпортерів та експортерів [13].

Після вибору відповідного напрямку аудиту розпочинається другий етап, який виявляється у відборі (на основі категорювання) суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Головною метою здійснення митного контролю після випуску товарів в ЄС є оцінка рівня дотримання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності положень митного та податкового законодавства для подальшого їх поділу на відповідні категорії, в той час як в Україні метою є донарахування мита. Віднесення до категорії «законослухняних» (з наданням різних спрощень, преференцій) стає вигідним, що дозволяє як мінімізувати вчинення правопорушень, так і здійснювати донарахування несплаченого мита.

На третьому етапі митними органами здійснюється попереднє сповіщення суб'єкта ЗЕД про обрання його для проведення пост-аудиту, а також вимога щодо надання додаткової інформації. З огляду на те, що у сповіщенні надаються рекомендації та час (15 днів, хоча може бути й більше – три тижні в Ірландії) [14] для проведення внутрішнього аудиту, то суб'єкт ЗЕД має можливість на добровільних засадах надати митному органу (ще до початку проведення митного пост-аудиту) відомості про вчинені правопорушення. В разі виявлення помилок за результатами внутрішнього аудиту суб'єкт ЗЕД, має право вносити зміни до наданих раніше відомостей, не піддаючись санкціям з боку митних органів. Наслідком застосування цього інструменту стало добровільне виправлення помилок суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, а контроль здебільшого завершується ще на етапі попереднього сповіщення.

На четвертому етапі досліджуються (з використанням профілювання ризиків) операції суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності (перевірка чи відповідає дійсності зазначена в документах митна вартість товарів; аналіз умов поставки та інших умов за договорами купівлі/продажу; вивчаються дані журналів обліку покупок) та здійснюється перевірка та оцінка системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку.

Вбачається, концепція митного боргу в ЄС (зокрема, механізми впливу на підприємства у разі несплати у встановлені законодавством строки, штрафні санкції, визначені за результатами митних перевірок, застосування ІТ) є дієвим інструментом.

П'ятий етап знаходить свій прояв у оформленні звіту про результати перевірки з подальшим направленням його вищому митному органу та відповідному суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності.

Шостий етап характеризується тим, що тут здійснюється категорювання суб'єктів ЗЕД (залежно від «законослухняності») з огляду на отримані в процесі перевірки дані.

Кожній країні-члену ЄС притаманна своя специфіка щодо проведення аудиту (повноваження митного органу, можливий обсяг контролю, технічні процедури, напрямки аудиту, терміни проведення). Так, в Болгарії термін проведення перевірки не може перевищувати 2-х місяців (за обґрунтованої необхідності термін може бути продовжений, але не більше як на 4 місяці). У Литві ж допустимий строк перевірок складає 90 календарних днів (може бути

подовжений до 180 календарних днів), в той час як у Словенії цей строк складає 6 місяців (може бути подовжений до 9 місяців). При цьому дні, що проведені особами, що здійснюють аудит, не в приміщеннях підприємства, не зараховуються до цього строку [15, с. 167]. Як і Кіпр, Республіка Болгарія значну увагу приділяє такому напрямку аудиту як діяльність авторизованих економічних операторів [16, с. 26]. Кожний член ЄС самостійно визначає і критерії відбору суб'єктів ЗЕД (кількість сплачених митних платежів, індикатори ризиків).

Завдяки впровадженню ефективної моделі «інформаційної співпраці» митних органів та суб'єктів ЗЕД в країнах-членах ЄС митний контроль після випуску товарів охоплює близько 90% контрольованих операцій.

В Японії, як і в країнах-членах ЄС, митний аудит є єдиною формою митного контролю, здійснюваною після митного оформлення товарів. Специфіка ж виявляється в тому, що посадові особи митних органів Японії здійснюють аудит лише щодо імпортерів («контрольованих імпортерів»), сума сплати митних платежів якими за рік перевищує 1 млн. ієн [17].

Важливим чинником забезпечення економічної безпеки Кореї також є митний пост-аудит, що знаходить вияв у вибіркового аудиту (Case-by-Case Audit), плановому аудиту (Planned Audit) та самостійному аудиту (Comprehensive Audit). Вибірковий аудит, як правило, спрямований на перевірку даних, заявлених при перетині кордону. Протягом 90 днів після оформлення товарів митний орган має можливість перевіряти, чи правильно нараховані і в повному обсязі сплачено митні платежі за деклараціями, які відібрані автоматизованою системою управління ризиками. Плановий аудит передбачає проведення контролю зовнішньоекономічних операцій суб'єктів господарювання із високим ступенем ризику щодо порушення законодавства. Цей вид аудиту може здійснюватися як шляхом перевірки наявних документів на митниці, так і шляхом виїзних перевірок на підприємство (бухгалтерська та інша документація, наявні товари). Нарешті, самостійний аудит (тобто внутрішній) передбачає, що суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності перевіряє сам себе щодо дотримання податкового законодавства [18, с. 73].

Завдяки тому, що відносно нова форма митного контролю дозволяє спрощувати процедури торгівлі, дотримуючи баланс між його ефективністю та спрощеннями, і має велике значення для забезпечення економічної безпеки, 10-12 листопада 2021 року в рамках Програми ЄС з підтримки управління у фінансах в Україні (EU4PFM) було проведено он-лайн семінар «Практичний досвід проведення митного аудиту». На семінарі надано інформацію про застосування стандартів митного аудиту у ЄС і імплементації положень статті 48 Митного кодексу ЄС щодо пост-митного контролю, акцентовано увагу на тому, що EU4PFM посилює компетенції українських митників у сфері пост-митного контролю та митного аудиту. Учасників семінару було ознайомлено з джерелами інформації, необхідної для митного аудиту, щодо діяльності суб'єктів господарювання. Особливу увагу було приділено формуванню ефективної моделі співпраці у сфері обміну митною та податковою інформацією між митними органами країн-членів ЄС та України [19].

Висновки. Уклавши Угоду про асоціацію, Україна стає учасником загальноєвропейського процесу. Перспектива членства в ЄС є стратегічним орієнтиром і потужним стимулом для проведення реформ, удосконалення національної нормативно-правової бази (в тому числі щодо регулювання у митній сфері).

З огляду на це, важливим кроком на шляху до адаптації національного законодавства до європейських стандартів є доповнення статті 336 Митного кодексу України пунктом 9 «пост-митний контроль», що запроваджує дієву форму митного контролю.

Контроль після випуску товарів у вільний обіг, як органічний елемент єдиної системи митного контролю, спрямований на суттєве підвищення рівня ефективності митного контролю, є важливою засадою у сприянні міжнародній торгівлі та формуванні партнерських відносин між державою та бізнес-спільнотою.

Враховуючи позитивний зарубіжний досвід реалізації митних процедур (в усіх досліджуваних країнах пост-митний аудит є єдиною формою митного контролю, застосовуваною після митного оформлення і випуску товарів) і зважаючи на нагальну потребу у зміцненні економічної безпеки України в умовах глобалізації, пріоритетними напрямками підвищення ефективності пост-митного контролю повинні стати:

- законодавче визначення поняття «пост-митний контроль»;
- забезпечення митних органів висококваліфікованими спеціалістами у галузі аудиту, а також проведення з ними систематичних тренінгів для удосконалення навичок;
- впровадження ефективно діючих механізмів відбору потенційних об'єктів перевірок, здійснюваних після мит-

ного оформлення товарів, щодо дотримання митного законодавства;

- забезпечення необхідної взаємодії митних органів з іншими органами державної влади як України, так і іноземних держав;
- вдосконалення автоматизованої системи аналізу та управління ризиками;
- вдосконалення інформаційної системи «Митний аудит», розвиток функціоналу програмного продукту;
- створення єдиної структурованої бази інформації або принаймні єдиного формату зберігання інформації, необхідної для здійснення пост-митного контролю, митного аудиту.

Отже, запровадження такої дієвої форми як пост-митний контроль значною мірою сприятиме виконанню митними органами покладених на них завдань: забезпеченню економічних інтересів України та економічної безпеки, контролю за дотриманням суб'єктами ЗЕД законодавства з питань митної справи.

Запровадження пост-митного аудиту – ще один важливий крок України на шляху до членства в ЄС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Митниця в 21-му сторіччі. Зростання росту та розвиток шляхом сприяння та безпеки кордону. Бачення Всесвітньої митної організації. ВМО. Брюссель. Червень 2008. URL: <http://www.wcoomd.org/files/1.%20Public%20files/PDFandDocuments/Annex%2011%20%20Customs%20in%20the%2021st%20Century.pdf> (дата звернення: 28.01.2022).
2. Співак І. В. Технології митного контролю доцільно удосконалити. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2010. № 2 (6). С.146-150.
3. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) від 18 травня 1973 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643 (дата звернення: 28.01.2022).
4. Агапова А. В. Таможенный аудит: государственный контроль или предпринимательская деятельность? *Ученые записки Санкт-Петербургского им.В.В. Бобкова филиала Рос. таможенной академии*. 2011. № 2 (39). С.17-24.
5. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48. Ст.552.
6. Бакаева О. Ю., Покачалова Е. В. Мониторинг и аудит как инструмент баланса частных и публичных интересов в налоговых и таможенных правоотношениях. *Вестник Пермского университета. Юридические науки*. 2018. № 41. С.616 – 643.
7. Authorised Economic Operators, Guidelines, (EU). URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/system/files/2017-03/aeo_guidelines_en.pdf (Last accessed: 28.01.2022).
8. Guidelines for post-clearance audit (PCA). – URL: http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/key-issues/revenue-package/pca_guidelines_vol1.pdf?la=en (Last accessed: 28.01.2022).
9. UNCTAD Trust Fund for Trade Facilitation Negotiations Technical Note 5. -URL: https://unctad.org/system/files/official-document/TN05_PostClearanceAudit.pdf (Last accessed: 28.01.2022).
10. EU Customs Code. 2013 // Official Journal of the European Union L 165/1. -URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2013:165:FULL&from=SV> (Last accessed: 28.01.2022).
11. New customs valuation rules in the European Union: get read) for 2016. -URL: <https://www.pwc.com/m1/en/tax/documents/2015/new-custom-valuation-rules-in-eu.pdf> (Last accessed: 28.01.2022).
12. Матеріали Семінару ТАІЕХ з митного контролю після випуску товарів, 22-23 серпня 2016 року, м. Київ.
13. Customs post clearance and audit control / Republic of Cyprus Customs and Excise Department. – URL: <https://www.mof.gov.cy/mof/customs/customs.nsf/All/5EB7BA75BFFB6242C22572CF003968A2> (Last accessed: 28.01.2022).
14. Customs audit. Irish Tax and Customs Revenue. URL: http://www.Revenue.ie_customs-com (Last accessed: 28.01.2022).
15. Костенко А.О. Механізми розбудови митного контролю після випуску товарів в Україні. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2017. № 1. С. 153–171.
16. Віденов А. Митний пост-аудит: практика болгарських колег. *Митниця*. 2010. № 12 (73). С. 26-27.
17. Горячев В. А. Международный опыт таможенного контроля после выпуска товаров. *Электронный научный журнал молодежи Интермедия*. 2016. URL: http://www.intermedia-publishing.ru/ENZhM/Goryachev_CustomControl.pdf (дата обращения: 28.01.2022).
18. Єдинак Т. Пост-митний аудит як фактор забезпечення економічної безпеки країни: зарубіжний досвід та українська перспектива. *Вісник Академії митної служби України*. 2008. № 4. С. 70–76.
19. Як функціонує митний аудит в країнах ЄС, – досвід Польщі. Державна митна служба України: веб-сайт. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/iak-funktsionuie-mitnij-audit-u-krayinah-ies-dosvid-polshchi-700> (дата звернення: 28.01.2022).